

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอผลการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนครู และนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2549

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย
 - 1.1 สมุดบันทึกภาคสนาม (Field notes)
 - 1.2 กล้องถ่ายรูป
 - 1.3 เครื่องคอมพิวเตอร์
2. เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้
 - 2.1 การสังเกต (Observation) ประกอบด้วย 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) และ 3) การเสียดฟัง (Eavesdropping)
 - 2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง (Open interview) 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth interview)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเสนอเพื่อมุ่งตอบคำถามของการวิจัย ได้แก่ ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวราราม วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกการเสนอ เป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ปัจจัยนำเข้าโรงเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวราราม วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการจัดการศึกษา

ซึ่งในแต่ละตอนได้ใช้ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาตามสภาพของเหตุการณ์ การสังเกต การสัมภาษณ์ และเอกสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเข้าสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเริ่มต้น โดยไปพบผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยขั้นตอนและการดำเนินงานให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบ พร้อมทั้งขออนุญาตที่จะเข้าไปศึกษาข้อมูลทั้งส่วนที่เป็นเอกสาร การสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียน และการสัมภาษณ์บุคลากรของโรงเรียน ซึ่งได้รับความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลเป็นอย่างมาก

2. ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จะจำแนกออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก เป็นการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่สนามเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของวัดและโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และเอกสารต่าง ๆ

ระยะที่สอง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นบริบทของวัดและโรงเรียน โดยส่วนนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของการจัดการศึกษา

ระยะที่สาม เป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ โดยเป็นการศึกษาส่วนลึกด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การสนทนาแบบ

ไม่เป็นทางการ การสังเกต และการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนในโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เจาะจงเก็บจากผู้ให้ข่าวสารสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีหลัก 4 วิธี คือ

4.1 การศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการในส่วนของการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยจำแนกเอกสารหลักที่ศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัด และโครงสร้างระบบการบริหารงานของวัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มที่ 2 เอกสารสิ่งตีพิมพ์ ที่บ่งชี้เกี่ยวกับสภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของวัด ข้อมูลพื้นฐานในการบริหารงาน และแผนผังโครงสร้างการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา การศึกษาเอกสารข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะส่วนที่พบว่ามีข้อมูลเชื่อมโยงมาถึง เช่น มีข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเชื่อมโยงมาถึงกัน เป็นต้น และหากเอกสารบางอย่างมีอยู่ไม่ครบถ้วนหรือไม่มีการเก็บไว้อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถค้นพบ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะเอกสารส่วนที่หาได้เท่านั้น

4.2 การสังเกต

ในการสังเกตการณ์วิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participating Observation) คือ ผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับทางวัดเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสามขั้น คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก (สุภางค์ จันทวานิช. 2543 : 47) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้สังเกต แสดงออกมาตามธรรมชาติ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participating observation) คือ ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่วนนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอก ไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสังเกตความเหมาะสมกับสภาพที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและความสมบูรณ์ตามต้องการ

สำหรับการรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตนี้ เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ และใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือการสังเกตครั้งก่อนด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ใช้เทคนิคการ “เงี่ยหูฟัง” ควบคู่ไปกับการสังเกตโดยตลอด ทั้งนี้เพราะการเงี่ยหูฟัง ได้ช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลโดยไม่ต้องสัมภาษณ์และไม่ต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล

4.3 การสัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาข้อมูลของโรงเรียน โดยการสัมภาษณ์นี้ได้ใช้ผสมผสานกับการสังเกต เพื่อขยายความกว้าง และความลึกของข้อมูล รวมทั้งใช้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ครั้งก่อน

ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เป็นจุดเริ่มต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผลการสัมภาษณ์ครั้งแรกจะเป็นตัวชี้ให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้วิจัยควรหาข้อมูลจากใครต่อไป และควรหาข้อมูลด้วยวิธีการใดเพิ่มเติม สำหรับขั้นตอนในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ ในส่วนนี้ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 2 ประการใหญ่ ๆ คือ 1) สัมภาษณ์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายแต่ละครั้งจะแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกบุคคลเพื่อการสัมภาษณ์ สำหรับขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนตามลำดับ และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษา พร้อมทั้งพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโสธรวรารามวรวิหาร นั้น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความคุ้นเคยและการสัมภาษณ์ หลังจากผู้วิจัยได้นัดพบบุคคลที่จะสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงจะแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ให้ทราบ หลังจากนั้นจึงจะตกลงกันว่า จะทำงานร่วมกันอย่างไร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการหลัก 5 วิธี คือ

1. การให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ ได้ตรวจสอบ และรับรองความถูกต้องของข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการอ่านข้อมูลที่ผู้วิจัยจดบันทึกไว้ทันที

2. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามวิธีการของการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลชุดแรก (Thesis) ซึ่งเรียกว่า ข้อมูลแบบ ก แล้วผู้วิจัย

ยังไม่เชื่อในข้อมูลชุดนั้น แต่พยายามแสวงหาข้อมูลแบบ ข. ซึ่งเป็นข้อมูลที่ตรงกันข้ามกับข้อมูลแบบ ก. และผู้วิจัยจะยังคงแสวงหาข้อมูลต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบ ค. ซึ่งแตกต่างไปจากข้อมูล 2 ชุดแรก โดยข้อมูลแบบ ค. นี้ จะเป็นการตั้งเคราะห์ลักษณะของข้อมูลทั้งแบบ ก. และแบบ ข. สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data triangulation) ในด้านข้อมูลที่ได้จากแหล่งบุคคลเป็นหลัก รวมทั้งตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) จาก 3 วิธีการ คือ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต (ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540 : 91)

3. การตรวจสอบข้อมูล ด้วยการจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ข้อมูลในส่วนที่เป็นความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล (Evaluative data) และข้อมูลที่เป็นส่วนในรายละเอียดหรือบรรยายเหตุการณ์ (Descriptive data) ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลทั้งสองประเภทปะปนกัน จะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามความเป็นจริงมากขึ้น

4. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล หลังจากผู้วิจัยได้นำข้อมูลปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากแหล่งจากข้อมูลหลาย ๆ แหล่งมาลำดับ สร้างเป็นภาพรวมที่เป็นข้อความแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องอีกครั้ง

5. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของข้อมูล ในการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูล เมื่อพบว่าเป็นเรื่องสำคัญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสอบถามซ้ำเรื่องด้วยกันหลาย ๆ ครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่คงที่และมีความเชื่อมั่นได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ โดยการจัดบันทึกใหม่ และพิมพ์ข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมไปสู่การให้ความหมายข้อมูล การจัดหมวดหมู่พร้อมที่จะนำไปวิเคราะห์

2. ให้ความหมายกับข้อมูลในขั้นนี้ได้อาศัยการตีความหมาย จากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อความที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล

3. จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล เป็นขั้นการนำเอาความหมายที่ให้ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่ หลังจากนั้นจึงนำความหมายที่จัดหมวดหมู่แล้วมาตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (สุภางค์ จันทวานิช. 2543 : 131) คือ การสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นหลาย ๆ เหตุการณ์ แล้วลงมือสร้างข้อสรุป เพื่อนำข้อสรุปนั้นทำการตรวจสอบ และ

ยืนยันให้เป็นข้อสรุปที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง เชื่อถือได้ ซึ่งโดยก่อนจะได้ข้อสรุปใด ๆ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานชั่วคราว มาตรวจสอบกับข้อสรุปนั้นหลาย ๆ ครั้งก่อน

4. วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ให้ได้ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกัน จนเกิดเป็น โครงสร้างของข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน วัด และ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ